

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО СТВОРЕННЯ СУБОРДИНОВАНОГО КАПІТАЛУ БАНКУ

*Розкриваються особливості сучасних принципів залучення
субординованого боргу до статутного капіталу банків України*

Постанова проблеми. Увесь світ готується до життя в нових фінансових реаліях — провідні країни вже схвалили початок глобальної реформи фінансового сектора, яку спостерігачі оцінюють як одну із найсерйозніших за кілька останніх десятиліть. Банківським установам доведеться серйозно розщедритися, щоб привести свої баланси у відповідність із нещодавно затвердженими новими міжнародними стандартами нагляду за їхньою діяльністю (Базель III).

Відповідно до нових норм, затверджених Базельським комітетом з банківського нагляду, частка акціонерного капіталу в загальному обсязі зважених за ризиком активів має бути збільшена в 2,5 рази – до не менш як 4,5 % (нині – 2 %). Крім того, для протистояння можливим кризам у майбутньому банкам слід створити додатковий “буферний” (резервний) капітал у розмірі 2,5% від активів. Мінімальний поріг капіталу першого рівня збільшено у півтора рази (із 4 до 6 % від активів, зважених на ризик).

На настійну вимогу міжнародних фінансових установ, в Україні стрестестування банківських установ на їхню відповідність критеріям достатності капіталу проводилося двічі. За результатами останнього з них потреби системи в докапіталізації було оцінено в 40 млрд. грн.

Отже, питання залучення субординованого капіталу як процес капіталізації банківської системи є дуже актуальним.

Метою дослідження є розкриття принципів формування субординованого капіталу в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Субординований капітал складається зі звичайних незабезпечених боргових капітальних інструментів, які відповідно до угоди не можуть бути взяті з банку раніше п'яти років, а у випадку банкрутства чи ліквідації повертаються інвестору після погашення претензій усіх інших кредиторів. Він може бути залученим мінімально на п'ять років.

Субординований капітал є складовою регулятивного капіталу банку та включається до останнього на умовах субординованого боргу.

Також, з дозволу Національного банку України, банки можуть залучати кошти юридичних і фізичних осіб як резидентів, так і нерезидентів у грошовій формі як у національній, так і в іноземній вільно конвертованій валюті на умовах субординованого боргу з подальшим урахуванням цих коштів до капіталу банку (капіталу 2-го рівня). При цьому банк зобов'язаний здійснити ідентифікацію особи, у якої залучає ці кошти, згідно з вимогами законодавства України.

При залученні коштів на умовах субординованого боргу від нерезидента в іноземній валюті такий договір підлягає обов'язковій реєстрації в Національному банку відповідно до Положення про порядок отримання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів і надання резидентами позик в іноземній валюті нерезидентам, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 17.06. 2004 N 270.

Залучення коштів на умовах субординованого боргу шляхом випуску облігацій здійснюється з урахуванням особливих умов щодо випуску та погашення облігацій. В той же час, не допускається заміна облігацій на прямі договори або, навпаки, протягом усього періоду дії угоди (договору) про залучення коштів на умовах субординованого боргу до капіталу банку.

Якщо залучення коштів на умовах субординованого боргу від однієї особи становить більше ніж 2 млн. грн. кошти залучаються шляхом укладення прямих договорів.

В угоді про залучення коштів на умовах субординованого боргу (в умовах випуску облігацій) має бути передбачено, що в разі ліквідації(банкрутства) банку-боржника задоволення вимог Інвестора здійснюватиметься після задоволення вимог усіх інших кредиторів (відповідно до статті 96 Закону України "Про банки і банківську діяльність").

За користування субординованим боргом банки сплачують проценти. Процентна ставка за субординованим боргом у національній або в іноземній валюті не може перевищувати протягом усього періоду дії угоди (договору) максимальної ставки залучення субординованих коштів, що встановлюється за рішенням Правління Національного банку з огляду на економічні умови на ринку банківських послуг та приймається банком на відповідну дату.

Якщо залучення коштів на умовах субординованого боргу здійснювати шляхом випуску облігацій, то процентна ставка залишається незмінною протягом усього періоду обігу облігацій, визначеного в рішенні про випуск облігацій.

Капіталізація процентів за субординованим боргом не допускається.

Нарахування процентів за субординованим боргом здійснюється щомісяця згідно з правилами бухгалтерського обліку процентних та комісійних доходів і витрат банків. Але авансова сплата процентів за залученими коштами на умовах субординованого боргу не дозволяється, про що зазначається в угоді (договорі).

В угоді передбачається призупинення сплати процентів за субординованим боргом за ініціативою банку-боржника або за вимогою Національного банку до банку-боржника (за рішенням Комісії Національного банку) щодо призупинення такої сплати у випадках:

– якщо фінансовий стан банку-боржника [невиконання нормативів: обов'язкового резервування; мінімального розміру регулятивного капіталу (H1); адекватності регулятивного капіталу (H2); співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів (H3); хоча б одного з нормативів ліквідності (H4, H5, H6); якщо питома вага негативно класифікованих активів перевищує 10 відсотків від загальної суми активів банку; немає позитивного фінансового результату за відповідний період (квартал)] та наявності в банку розрахункових документів, що не сплачені в строк з вини банку;

– коли банк працює в режимі виконання програми фінансового оздоровлення, спрямованої на відновлення його фінансового стану, крім програми фінансового оздоровлення, розробленої банком у разі надання кредиту (зміни умов кредитного договору) для підтримки ліквідності банку в разі реальної загрози стабільності його роботи;

– коли призначено тимчасову адміністрацію, що спричинено погіршенням фінансового стану банку-боржника.

Згідно з вимогами Національного банку України, на період чинності укладеної угоди (до часу погашення облігації), банк-боржник не має права передавати Інвестору (або пов'язаним з ним особам) кошти в будь-якій формі (майно, кредит, будь-які операції з векселями, факторингові послуги, не покриті безумовним забезпеченням гарантії, поруки за кредиторів банку-боржника тощо), крім тих випадків, якщо таке передавання банком-боржником майна або векселів є сплатою процентів за залученими на умовах субординованого боргу коштами та оформлене відповідною угодою.

Банки також можуть здійснювати розрахункові операції з Інвестором (або пов'язаними з ним особами), якщо вони не призводять до кредитування або іншого розміщення коштів у Інвестора (або пов'язаних з ним осіб) або до зустрічних вкладень між банком та Інвестором (або пов'язаними з ним особами)

Залучені кошти на умовах субординованого боргу, не можуть бути заставою за кредитами та іншими операціями банку-боржника.

Дострокове погашення субординованого боргу може відбуватися за ініціативою банку-боржника та за згодою Інвестора за умови отримання дозволу Національного банку на дострокове погашення субординованого боргу.

У випадку заміни Інвестора банк-боржник зобов'язаний протягом 10 робочих днів отримати дозвіл щодо залучення коштів на умовах субординованого боргу від нового Інвестора (далі – дозвіл щодо нового Інвестора) у порядку, передбаченому цим розділом.

Заміна Інвестора полягає в переході прав та обов'язків до нового Інвестора на підставі укладеного договору про відступлення первісним Інвестором права вимоги за угодою (договором) новому Інвестору або внаслідок правонаступництва чи спадкоємства тощо. Заміна Інвестора за договором про залучення коштів на умовах субординованого боргу шляхом випуску облігацій допускається лише серед кола осіб, які були визначені банком-боржником у рішенні про випуск облігацій.

Залучені на умовах субординованого боргу кошти, враховуються до капіталу банку після дати прийняття Комісією Національного банку рішення про надання Дозволу, починаючи з дня отримання від банку-боржника форми звітності N 610 "Інформація про врахування субординованого боргу до розрахунку капіталу банку", яка подається банком-боржником до Національного банку щодавно.

Висновки. Рівень розвитку економіки країни залежить від ефективності та стабільності функціонування її банківської системи, що виражається взаємодією банків з усіма суб'єктами економіки. При цьому розмір капіталу є важливим індикатором забезпечення надійності функціонування банку та, разом з тим, відіграє істотну роль у діяльності банку та банківської системи в цілому. У зв'язку з цим, проблема забезпечення достатності капіталу є надзвичайно важливою як власне для банків, так і банківської системи в цілому. При цьому, важливу роль у вирішенні даної проблеми відіграють інструменти гібридного капіталу (власний капітал плюс залучений субординований борг).

До складу регулятивного капіталу включаються також кошти, залучені на умовах субординованого боргу, тобто боргу, який виникає у банку в разі залучення коштів інвестора для включення їх до капіталу банку. Мета такого залучення – підвищення рівня капіталізації банків.

За своєю економічною сутністю субординовані зобов'язання є для банку позичковими грошовими коштами, які, зрештою, потрібно повертати власникам. Та, з огляду на достатньо тривалий строк використання зазначених коштів і можливість їх конвертування (зокрема, на акції банку), такі позичкові кошти прирівнюються до власних. Банки можуть погашати попередній борг за рахунок нового запозичення, користуючись цим джерелом коштів необмежено довго. За Базельською угодою капітал банку складається з елементів капіталу першого та другого рівнів, які певною мірою лімітуються й обмежуються. Згідно із Законом України "Про банки і банківську діяльність" до банківського капіталу входять основний та додатковий капітали. У свою чергу, додатковий капітал, який не повинен бути більшим за основний, включає в себе, зокрема, гібридні (борг/капітал) капітальні інструменти та субординований борг. Максимальна сума субординованого строкового боргу обмежується 50 % суми елементів капіталу першого рівня.

Із врахуванням продовження впливу світової фінансової кризи Національний банк України може вносити зміни в діючий порядок залучення субординованого боргу до капіталу банків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України від 07.12.2000 "Про банки і банківську діяльність": 2001.
2. Постанова Національного банку України N 368 від 28.08.2001 "Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні".
3. Закон України від 23.06.2009 "Про внесення змін до деяких законів України з метою подолання негативних наслідків фінансової кризи".
4. Лист Національного банку України N 13-210/8014-22981 від 11.12.2009 "Роз'яснення щодо порядку реєстрації договорів про залучення банками кредитів в іноземній валюті від нерезидентів на умовах субординованого боргу".
5. [http:// www/bank.gov.ua/](http://www.bank.gov.ua/).